

Invaliditātes konstruēšana Latvijā

Baiba Baikovska

Rīgas Stradiņa universitāte, Doktorantūras nodaļa, Latvija

Ievads. Dažādi sociālie konstrukti tieši ietekmē cilvēku dzīvi. Piemēram, pētījuma autorei veicot Latvijas Invaliditātes likuma izpēti, izmantojot kritisko diskursa analīzi (KDA), secināts, ka tajā cilvēki ar dažādu veidu invaliditātēm tiek skatīti no medicīniskā invaliditātes modeļa. Medicīniskā invaliditātes modeļa prizmā invaliditāte tiek skatīta kā individuāla cilvēka problēma un cilvēki ar invaliditāti tikai kā tādi, kuriem nepieciešama medicīniska ārstēšana, izslēdzot sociālos invaliditātes faktorus, kuru loma invaliditātes konstruēšanā nav mazāka. To ir iespējams redzēt dažādos veidos Latvijas Invaliditātes likumā. Tas nozīmē, ka vara pār cilvēkiem ar invaliditāti un viņu dzīvi ir nodota medicīnas ekspertu rokās un pašiem cilvēkiem ar invaliditāti tiek liegta iespēja uz pašnoteikšanās brīvību. Tādēļ ir svarīgi noskaidrot, vai tikai politiskajā diskursā vai arī citos diskursos Latvijā invaliditāte tiek skatīta medicīniskā invaliditātes modeļa prizmā un kā šie dažādie diskursi mijiedarbojas, lai konstruētu invaliditātes tēlu Latvijā, kas tieši ietekmē ikdienu cilvēkiem ar invaliditāti.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir, izmantojot KDA, aplūkot invaliditātes konstruēšanas piemērus četros dažādos diskursos Latvijā – mediju, politiskajā, nevalstisko organizāciju (NVO) un akadēmiskajā diskursā. Šajos diskursos tiks aplūkoti vairāki piemēri.

Mediju diskursā – kā tika atspoguļotas pagājušā gada paraolimpiskās spēles pirms un pēc tām, kā invaliditāte konstruēta mediju saturā par paraolimpiskajām spēlēm.

Politiskajā diskursā – Apvienoto Nāciju Organizācijas ieteikumi Latvijas likumdošanai, atspoguļojot, kā tie reizēm, neprecīzi tulkojot, tiek kļūdaini iestrādāti Latvijas likumdošanā (piemēram, Invaliditātes likumā), jo koncepti ir jātulko un jāpielāgo Latvijas likumdošanai, nevis tikai burtiski jāpārtulko.

NVO diskursā – kā Invalīdu un viņu draugu apvienība “Apeirons” savā mājaslapā pozicionē, definē un konstruē invaliditāti.

Akadēmiskajā diskursā – vai un kā invaliditātes jeb dažādības jautājums kopumā tiek pasniegts Rīgas Stradiņa universitātes maģistra studiju programmā “Komunikācija un mediju studijas”.

Rezultāti. Pēc KDA veikšanas piemēriem četros diskursos Latvijā būs iespējams redzēt, kā atšķiras invaliditātes konstruēšana tajos, vai tie kādā vietā pārklājas un mijiedarbojas. Izstrādājot metodi un kritērijus šo četru piemēru pētīšanai, tos varēs izmantot nākotnē, paplašinot pētījumu šajā jomā.

Secinājumi. Secinājumu sadaļā tiks atspoguļots, kāda modeļa prizmā katrā no diskursiem un to ietvaros aplūkotajiem piemēriem tiek saskatīta invaliditāte, kā tas ietekmē invaliditātes tēlu Latvijā un kādi ir ieteikumi uzlabojumiem invaliditātes konstruēšanā, lai veicinātu cilvēku ar invaliditāti sekmīgu iekļaušanu Latvijas sabiedrībā.

EKOSOC-LV – Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai.